

WE HEBBEN IETS ONGELOFELIJKS GEZIEN
een viering over pijn, strijd en zin

21 augustus 2016

Voorgangers Henk Baars (overweging) en Heleen Goddijn*

* Heleen was wegens ziekte afwezig – haar teksten zijn gelezen door Leo van Driel en Ria Huisman

Openingsgebed

Open ons hart
Op welke manier we hier ook maar zijn
Met al onze pijn en al onze verwachtingen

Open onze ogen
Zodat we onszelf gespiegeld zien
In de ander

Maak ons stil
zodat wij horen wat in onze harten leeft:
verlangen naar kracht en hoop op vrede

Inspireer ons
Terwijl we luisteren, kijken, bidden, zingen, brood en wijn delen
Verbonden in onze zoektocht naar zingeving en verwondering

Lezing – Lukas 5, 17-27

Op een dag gaf Hij onderricht terwijl er farizeeën en wetsleraren bij zaten. Ze waren gekomen uit alle plaatsen van Galilea en Judea en uit Jeruzalem. In Hem was kracht van de Heer om te genezen. Toen kwamen er mannen aan, met op een draagbed iemand die verlamd was. Ze zochten een mogelijkheid om hem binnen te brengen en voor Hem neer te zetten. Maar omdat ze vanwege de menigte geen kans zagen om hem binnen te brengen, gingen ze het dak op en lieten ze hem met bed en al tussen de tegels door neer in de kring vóór Jezus. Toen Hij hun vertrouwen zag zei Hij tegen de man: 'Uw zonden zijn u vergeven.' De schriftgeleerden en farizeeën hadden hun bedenkingen. 'Wat is dat voor iemand,' zeiden ze, 'die zo godslasterlijk spreekt? Wie anders dan God alleen kan zonden vergeven?' Jezus doorzag hun bezwaren en gaf hun een weerwoord: 'Wat hebt u voor bezwaar? Wat is eenvoudiger? Zeggen: "Uw zonden zijn u vergeven", of zeggen: "Sta op en loop"? Maar opdat u weet dat de Mensenzoon bevoegd is om op aarde zonden te vergeven', zei Hij, nu tegen de verlamde: 'Ik zeg u, sta op, pak uw bed op en ga naar huis.' En meteen stond hij voor hun ogen op, pakte het bed waarop hij had gelegen, en ging naar huis terwijl hij God verheerlijkte. Verrukking maakte zich van iedereen meester. Ze verheerlijkten God en zeiden vol ontzag: 'Het is ongelooflijk wat we vandaag gezien hebben.'

Overweging

De wijsgeren uit de oudheid zeiden : 'verwondering is het begin van alle wijsheid 'en ze hadden gelijk. Newton verwonderde zich er over hoe het kwam dat een appel die van een boom valt loodrecht op aarde valt. En hij ontdekte dat het dezelfde krachten zijn die maken dat een appel op de grond valt en dat de planeten hun baan om de zon beschrijven en de zonnen de hunne om het centrum van het melkwegstelsel waarin zij zich bevinden.(appel laten vallen, Perseïden enz.) Duizenden mensen van evenzovele generaties hebben voor Newton appels van bomen zien vallen, maar niemand die zich er zo over heeft verwonderd als Newton. Alle kennis en wijsheid begint met

verwondering. Niets om ons heen is vanzelfsprekend. Als je dat in toenemende mate wel vind ben je reddeloos verloren, want versteend. Er is niets wat er noodzakelijkerwijs moet zijn. Maar als er ook maar een ding zou ontbreken dan was alles anders. Is het vanzelfsprekend dat de nachtwind de lucht zuivert? Dat het magnetisch schild van onze planeet ons beschermt tegen een radioactieve ramp door straling uit de ruimte? De vanzelfsprekendheden zijn een kalme dienaar. In het Evangelie is er zo nu en dan sprake van mensen die Christus om een wonder vragen. Het is opvallend, dat zij dan dikwijls als antwoord krijgen: 'De Heer kon hier geen wonder doen, omdat men hem niet geloofde. Wie elk vermogen tot verwondering heeft verleerd en is kwijtgeraakt, die kan zelfs God niet meer met een wonder van dienst zijn, zomin men iemand een plezier doet met een groots diner als hij of zij aan een maagkwaal lijdt. Geloof en wetenschap liggen heel dicht bij elkaar, Jezus en Newton zijn nauw verwant. Verwondering en de werkelijkheid beheersen liggen heel dicht bij elkaar. Het zijn in principe dezelfde krachten.

We kennen het Lukasverhaal uit ons hoofd en het is vanuit heel verschillende perspectieven te lezen. Dat open dak is op zich al een fenomeen, daarnaast het verlangen van de verlamde, maar ook het brutale doorzettingsvermogen van de dragers. Nergens staat vermeld wie dat waren. Je zou ze mantelzorgers kunnen noemen, van die rolstoelduwers die helemaal voor hun dierbare of cliënt gaan. De massa irriteerde zich er aan. Moet dat nu zo? Maar Jezus ziet alleen maar het geloof. De verwondering. Het is een andere sfeer dan zomaar een gebedgenezingsbijeenkomst die we hier in Den Haag ook wel kennen en waar geen critici zoals de Farizeeërs zich in het gezelschap bevinden. Jezus laat zien dat waarschijnlijk de psychische component de grootste rol speelt. De kracht van het ritueel zelf of ook wel het sacrament zelf werkt, hoe vreemd je dat ook kunt vinden. Dat is iets ongelofelijks.

Maar toch is er veel fysieke pijn. We weten het allemaal. Fysieke pijn beïnvloedt je gevoelens, je concentratie, hoe je denkt en handelt. En als pijn chronisch wordt is de invloed nog groter. Het kan heel beheersend worden. De vraag is of pijn altijd zinloos is? Mag pijn nog betekenis krijgen of is dat in de tegenwoordige tijd eigenlijk een taboe? Als je chronisch pijn lijdt en wij vinden allemaal dat dat zinloos of betekenisloos is, wat heeft dat dan voor waarde voor iemand die nu eenmaal lijdt aan chronische pijn? Mag pijn nog wel bestaan? En het komt veel meer voor dan je denkt. 19% van de volwassenen in Europa ervaart chronische pijn. Jaren tot tientallen jaren. Als regeringen dat zien stellen ze een richtlijn op waar ik nu niet op inga, maar opmerkelijk is dat ze bidden zien als een 'informele cognitieve copingstrategie'. Ik moest zelf ook goed lezen om te zien wat er nu eigenlijk stond, maar het betekent zoiets als niet in een ziekenhuis verkrijgbare, eigen methode om met pijn om te gaan. Zo wordt het gezegd in een modern jasje. Toch wel een beetje, als jij in je bedje bidt dan zoek je het maar helemaal voor jezelf uit, maar wij geloven er eigenlijk niet in. Farizeeërs, die het godslasterlijk vinden. In de officiële documenten over pijnbestrijding komt de stap naar zingeving niet voor. Zo gaat in het seculiere medische geweld toch het kind met het badwater verloren.

We moeten terug naar professor Frits Buytendijk(1887-1974) om veel dieper in te gaan op wat een persoonlijk zingevend antwoord op pijn kan zijn. Hij schrijft zijn belangrijkste studie hierover in Nazigevangenschap in 1942. Een eerste reactie op pijn is gewoon huilen, wenen. Als je huilt getuig je van je persoonlijk bestaan. Je neemt positie in tegenover de gang van de natuur in je lichaam. Een tweede is verzet. Je kunt de held zijn die zich karaktersterk toont en zich op die manier als mens laat zien. 'Nooit een klacht kwam er over zijn lippen' zeggen we dan. Maar teveel heroïek kan ook verbittering en pessimisme oproepen. Een derde reactievorm kan deemoed zijn. Daar gaat het om het dulden van de pijn, het ontmoeten ervan, er een deel van worden. In een bepaalde zin, gaat het hier om hele liefdevolle houding. Yogatechniek, Boeddhisme, allemaal zaken die in die lijn van deemoed kunnen liggen. Tenslotte schrijft Buytendijk vanuit de situatie van een kamp als over pijn die grenzen overschrijdt, die zinvol kan worden als men sterft voor het besef waar je het voor doet. De vrijheid van anderen bijvoorbeeld.

Wat zou toch dat geloof zijn geweest dat Jezus ziet? Ik denk dat hij ziet en beschrijft dat een ieder op geheel eigen wijze tot een zelfaanvaarding is gekomen van zijn of haar pijn. Je bent dan niet fysiek zomaar genezen, maar je gelooft in jezelf, je eigen balans, je heel eigen zijn. Het dulden van pijn hoort tot de techniek van je zieleleven en ik en jij weten ten diepste niet hoe anderen dat doen. Het is steeds de omkering "Ik kan niet veel meer, maar ik heb nieuwe mogelijkheden". Want chronische pijn dwingt je natuurlijk om op een andere manier naar het leven te kijken. Je krijgt dikwijls meer oog voor de essentie van het leven, wat echt belangrijk is. Bepaalde dingen kunnen niet meer, maar moeten ze ook nog? Zieker worden, meer pijn lijden kan je dwingen tot een steeds gewijzigd weekschema b.v. waarbij de energiebalans in de gaten moet worden gehouden. "Sta op en loop".

Zingeving en geloof is echt een meerwaarde mocht je ernstig in de cyclus van pijn strijd en smart terecht komen. Gelovigen laten hun levenstevredenheid minder door de pijn verpesten. Dat blijkt zelfs uit wetenschappelijk onderzoek.

Maar worstelen met pijn betekent dikwijls ook worstelen met zingeving. Je hele bestaan komt op losse schroeven te staan. Maar er zijn voorbeelden van mensen die een gaaf worstelingsproces hebben doorgemaakt. Ik citeer de uitspraken van een vrouw die het volgende schrijft:

"Mijn lieve God, zoals een boom gevormd wordt door de wederwaardigheden van de seizoenen, zo ervaar ik dat pijn, en het omgaan met Jou me vorm gaven. Als ik terugblik ben ik zo dankbaar om het nieuwe leven dat ik ontving. Het is een geschenk, het is uw geschenk. Ik roep om het vuur van uw Geest als kracht voor onderweg en ben intens dankbaar om zoveel genade. Mijn lieve God, blijf jij mijn dagelijks voedsel, wees Jij mijn inspirator bij het herkennen van de woestijnen in het leven van anderen. Bekommer jij je om de mensen die in mijn hart leven en die ik meedraag in uw naam. Mijn dankbaarheid is een loflied voor Jou. Heer mijn God ik ben zeker van Jou".

Zoals door alle ingrijpende levensgebeurtenissen wordt je een ander mens. Je laat dingen weg. Je zonden zijn je vergeven, de ballast die je vasthield aan het oude leven is weg. Je staat op en loopt weer. Die verlamde was er al heel zijn leven mee bezig en kreeg een zetje van Jezus die hem zag zoals het er voorstond. De omkering naar nieuwe mogelijkheden.

Onze oude professor Buytendijk zegt het zo:

"Wie geduldig luisterend wacht aan de oever van het voortstromende leven, zal eenmaal in een stormnacht geroepen worden om ze zware last van de lichamelijke pijn niet alleen gelaten en moedig te verdragen, maar te verdragen uit liefde".

En dat is het wonder natuurlijk, dat iemand op zijn sterfbed nog tot een aanvaarding komt die je als bijstaander niet eens meer kunt volgen. Ik zag vorig jaar hoe mijn moeder bij haar bediening, voor haar sterven, ondanks haar onvermogen tot spreken probeerde een kruis te slaan. Ik heb toen iets ongelofelijks gezien!

In de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

Henk Baars 21 augustus 2016

Voorbeden

Eeuwige,

Hier zijn we bijeen. Met al onze zorgen, pijn en onzekerheid. In dankbaarheid over onze verbondenheid. En met onze vreugde over wat er goed is in ons leven. Met onze verwarring dat we ondanks alles wat in de wereld om ons heen gebeurt, toch blijdschap kunnen voelen, al geldt ook dat niet voor ieder van ons..

Bidden wij voor wie pijn lijdt. Fysieke pijn, geestelijke pijn of allebei. Voor wie voortdurend de bakens moet verzetten en strijd leveren omdat er weer een mogelijkheid afvalt.

Voor wie de pijn niet verdragen kan. Zinloze pijn. Pijn van kinderen die slachtoffer gemaakt zijn in de oorlog. Pijn die hun ouders daardoor lijden. Pijn waarbij woorden als dulden, verdragen en zingeving een gotspe lijken.

We zien zoveel beelden van pijn dat we murw kunnen raken.

Pijn waar we geen woorden bij hebben, alleen machteloosheid ervaren.

Dat wij niet in onze onmacht vastlopen. Dat we een kier openhouden naar wat er ook is:

De kracht van verwondering, de flits van het ongeloofelijke.

De aanvaarding van onze eigen pijn.

Bidden we voor iedereen die zich inzet voor slachtoffers van pijn en oorlog. Voor mensen die doen wat ze kunnen voor vluchtelingen. Die zich openstellen voor verhalen die soms te pijnlijk zijn om aan te horen.

Dat wij ons ondanks alles blijven inzetten op plekken waar dat wel kan.

Dat wij moed houden. Openingen blijven zien.

Dat we blijven werken aan een betere wereld.